

تاثیر افشای گزارش پایداری بر سرمایه نامشهود شرکتها

دکتر علیرضا اسکندری

استادیار گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی رسام، کرج، ایران. (نویسنده مسئول).

a.eskandari@rasam.ac.ir

سارا دیندار دودران

کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی رسام، کرج، ایران.

dindarsara@gmail.com

چکیده

هدف از انجام این مطالعه بررسی تاثیر افشای گزارش پایداری بر سرمایه نامشهود شرکتها در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. این پژوهش براساس ماهیت و اهداف پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. براساس چگونگی بدست آوردن داده‌های مورد نیاز و از نظر طبقه‌بندی تحقیقات با توجه به هدف آنها، در زمره تحقیقات توصیفی قرار دارد و از نظر روش جزء تحقیقات پس رویدادی است. برای اندازه‌گیری متغیر گزارش پایداری از چک لیست ارائه شده توسط یوهان و همکاران (۲۰۱۷) استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۲۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. که طی دوره ۷ ساله از سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ است که مجموعاً ۸۴۰ مشاهده (سال - شرکت) می‌باشد. یافته‌های این پژوهش این است که نهادها با همکاری یکدیگر می‌توانند در وهله اول، نهاد مسئول موضوع پایداری را مشخص کنند، سپس باید چارچوب مفهومی و استانداردها و اصول پایداری به صورت رسمی در کشور تدوین و ترجمه شوند. در ادامه باید نهاد و مرجع ارزیابی گزارش‌های پایداری نیز مشخص شود. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که: افشای گزارش پایداری، افشای ابعاد اقتصادی، افشای ابعاد اجتماعی بر سرمایه نامشهود اثر معناداری ندارد و افشای ابعاد زیست محیطی بر سرمایه نامشهود تاثیر منفی دارد.

واژگان کلیدی: افشای گزارش پایداری، سرمایه نامشهود، ابعاد اجتماعی، زیست محیطی، اقتصادی.

مقدمه

با گسترش روز افزون نیازهای اطلاعاتی درباره عملیات واحدهای تجاری، ارائه صورت‌های مالی به روش سنتی پاسخ‌گوی همه نیازهای استفاده‌کنندگان نیست. گزارشگری مالی سنتی نه تنها اطلاعات کاملی را برای پاسخ‌گویی فعالیت‌های تجاری در اختیار نمی‌گذارد، حتی از ارائه کافی و مناسب عملکرد اقتصادی و ارزش تجاری یک شرکت نیز ناتوان است (جان و همکاران، ۲۰۲۲).

با گسترش فعالیت‌های تجاری در جهان، استفاده از سیستم‌های حسابداری سنتی امروزی، امکان اندازه‌گیری و سنجش آثار خارجی عملیات سازمان را با دشواری مواجه کرده است. سیستم‌های حسابداری سنتی، عملکرد واحد تجاری را از جنبه‌های خاص ارزیابی می‌کند؛ به طوری که نمی‌تواند در برگیرنده آثار محیطی و اجتماعی سازمان‌ها باشد (جاو، ۲۰۲۳). یک راه‌حل مهم برای تأمین این نیازها، گزارشگری پایداری است. گزارش پایداری، گزارشی سازمانی است که اطلاعاتی درباره عملکرد اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکتی را در اختیار می‌گذارد.

افشای اطلاعات پایداری شرکت‌ها با هدف افزایش شفافیت، ارتقای ارزش برند، حسن شهرت و مشروعیت، توانایی بهینه‌کاو در برابر رقبا، علامت‌دهی رقابت‌پذیری، انگیزش کارکنان و حمایت از فرآیندهای کنترل و اطلاعات شرکت، صورت می‌گیرد (مبینی و همکاران، ۱۴۰۱).

در گذشته، بیشتر شرکت‌ها چنین فرض می‌کردند که مسئولیت آن‌ها تنها محدود به افشای اطلاعات عملکرد مالی یا اطلاعات کمی در راستای تمرکز اصلی بر حداکثرسازی سود است؛ بنابراین، شرکت‌ها به مسائل مربوط به افشای زیست محیطی و اجتماعی و نظام راهبردی توجه کافی نداشتند؛ زیرا این دسته از اطلاعات، موضوعات غیرمالی بودند؛ اما در حال حاضر، سازوکار تغییر کرده و گزارشگری غیرمالی در حال افزایش است؛ در نتیجه، شرکت‌ها، سهامداران و ذینفعان متوجه‌اند که این مسائل در نهایت به ثبات و دوام کلی آن‌ها در بلند مدت تأثیر می‌گذارد (خانچل و لیسود، ۲۰۲۲).

یکی از این چارچوب‌های توافق شده در حوزه افشاء اطلاعات سازمان، ارائه گزارش جهانی پایداری شرکتی می‌باشد. حسابداری و ارائه گزارش پایداری، فرآیند سنجش و اعلان عملکرد پایداری و همچنین مسئول بودن در برابر ذینفعان داخلی و خارجی در قبال عملکرد اجتماعی، محیط زیست و اقتصادی سازمان است. با این وجود، حسابداری پایداری و ارائه گزارش پایداری معمولاً به عنوان دو فعالیت مجزا تلقی می‌شوند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۱).

به‌طور کلی حسابداری پایداری به صورت یک روش حسابداری و مدیریت اطلاعات توصیف می‌شود که هدف از آن ایجاد و ارائه‌ی اطلاعات با کیفیت برای نشان دادن پیشرفت سازمان به سمت اهداف پایدار است در صورتی که ارائه گزارش پایداری به صورت ابزارهای رسمی، اعلان و افشای عملکرد پایداری سازمان توصیف می‌شود (روبردو و وساوتی، ۲۰۲۱). حسابداری و ارائه گزارش پایداری در کنار هم یک سیستم پاسخ‌گویی را شکل می‌دهند که اطلاعات مربوط به عملکرد پایداری را ثبت نموده و این اطلاعات را به ذینفعان گزارش می‌دهد. احتمال دارد ارائه گزارش عملکرد پایدار، نتایجی برخلاف انتظار ذینفعان را نشان دهد و به سازمان‌ها اجازه دهد نتایج پایداری خود را با اهداف پایداری مقایسه کنند (ذاکله بری و جهانشاد، ۱۴۰۰).

نظریه ذینفعان به این موضوع اشاره دارد که فعالیت‌ها و عملکرد پایدار، ارزش بلندمدت شرکت را توسط برآورده ساختن مسئولیت اجتماعی شرکت، برآورده ساختن تعهدات زیست محیطی و افزایش شهرت شرکت بهبود می‌بخشد. نظریه مشروعیت که مبتنی بر دیدگاه سیاسی اجتماعی ایجاد شده، به این موضوع اشاره دارد که شرکت باید به‌وسیله برآورده ساختن قراردادهای اجتماعی و سیاسی، از مشروعیت خود دفاع کند (شاه بداعی و همکاران، ۱۴۰۲).

شرکت‌ها باید با انتقال اطلاعات باارزش و مرتبط با جنبه مالی، عملکرد پایدار و ورود به فعالیت‌های جنبه غیرمالی پایداری، مشروعیت خود را به دست آورده و همچنین قراردادهای اجتماعی را نیز اجرا کنند. براساس نظریه مشروعیت، عملکرد پایدار غیرمالی، مطلوب تمام ذینفعان، شامل مشتریان، جامعه و محیط زیست است. این نظریه همچنین، این موضوع را بیان می‌کند که عدم رعایت هنجارهای اجتماعی و الزامات محیطی، مشروعیت سازمانی، پایداری مالی و بنابراین استفاده سازمان‌ها از محیط و برآورده ساختن نیازهای جامعه را تهدید می‌کند. براساس نظریه مشروعیت، افشای اطلاعات در گزارش‌های سالانه و سایر روش‌ها به منظور قانونی کردن تصمیمات و عملکرد شرکت‌ها، تأثیر مستقیمی در رفع نگرانی‌های جامعه دارد و مشروعیت شرکت را بهبود می‌بخشد (پورخانی و همکاران، ۱۳۹۹).

در کشور ایران با وجود منابع طبیعی سرشار و محیط زیست متنوع و نیز علیرغم تأکید بر ارائه گزارش‌های اثرات مرتبط با زیست و اجتماع، هنوز بسیاری از شرکت‌ها به مسئله پایداری شرکتی توجه نکرده و درک مناسبی از ابعاد آن نداشته و برای اجرا و افشای آن اقدامی انجام نداده‌اند. علیرغم تأکید بر افشای اطلاعات مالی و غیرمالی و موثر بودن این اطلاعات در تصمیم‌گیری ذینفعان، نتایج پژوهش‌های گذشته نشان می‌دهد که شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نسبت به افشای مناسب اطلاعات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی غفلت نموده‌اند. عدم اجرا و عدم افشای پایداری شرکتی می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد. در حال حاضر در ایران قانون و استاندارد مشخصی برای افشای پایداری شرکتی به صورت یکپارچه وجود ندارد و شرکت‌ها نیز به‌طور اختیاری اقدام به افشای این مقوله نمی‌کنند (اخترشناس و همکاران، ۱۳۹۹).

مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در سال‌های اخیر مورد توجه بوده و تمایل به سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی که اعمال و گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را دارند، در حال افزایش است و در حوزه گزارشگری مالی بالاخص در حسابداری مدیریت اهمیت برجسته‌ای یافته است (امیرحسینی و قبادی، ۱۳۹۵). بنابراین هدف پژوهش حاضر یافتن پاسخی برای سوال اصلی پژوهش است که آیا افشای گزارش پایداری بر سرمایه نامشهود شرکت‌ها تاثیر دارد یا خیر؟

تعریف واژگان کلیدی تحقیق افشای گزارش پایداری

در سال‌های اخیر همواره گزارشگری پایداری شرکت‌ها و ابعاد تاثیرگذار بر آن، از دیدگاه اقشار مختلف استفاده‌کننده از گزارش‌ها و صورت‌های مالی شرکت‌ها، مورد توجه بوده است. گزارشگری پایداری، دستاوردهای محیطی، اجتماعی و اقتصادی یک شرکت می‌باشد و نشان می‌دهد که واحد تجاری با در نظر گرفتن این موضوعات، چگونه طرح‌های توسعه خود را در آینده به مرحله اجرا در می‌آورد (جان و همکاران، ۲۰۲۲).

سرمایه نامشهود

سرمایه نامشهود معمولاً به عنوان منابع (دارایی) نامشهود تعریف می‌شود که عمدتاً وارد فرآیند تولید می‌شوند. از جمله سرمایه‌های نامشهود می‌توان به نرم افزار، حق مالکیت معنوی، نام تجاری و نوآوری کسب‌وکار اشاره کرد. شرکت‌ها نیازمند سرمایه‌گذاری در منابع نامشهود مانند منابع انسانی، دانش فنی، شبکه اطلاعات و فرهنگ سازمانی به منظور ایجاد تحول در فرآیند کسب‌وکار و مدیریت بهره‌وری می‌باشد (جان و همکاران، ۲۰۲۲).

سهامدار عمده

هر فردی که یک یا بیشتر از ۱٪ سهام شرکتی را داشته باشد، سهامدار عمده شناسایی شده و نام او در لیست سهامداران عمده درج می‌شود. تفاوتی ندارد که این مقدار سهم را یک‌جا یا به مرور زمان خریداری کرده باشد (جان و همکاران، ۲۰۲۲).

پیشینه پژوهش

شاه بدایغی و همکاران (۱۴۰۲) تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکت‌ها را بررسی کردند. قلمرو مکانی این تحقیق شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی سال‌های بین ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ بوده است. براساس روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۰۷ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. از آزمون رگرسیون چند متغیره برای تایید و رد فرضیه‌های تحقیق از نرم افزار ایویوز استفاده گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکت‌ها تاثیرگذار است. تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکت‌های بزرگ و کوچک متفاوت است. تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکت‌های با عملکرد مالی بالا و پایین متفاوت است. فرح آبادی و همکاران (۱۴۰۲) به مطالعه جهت‌گیری پایداری زیست محیطی و ساختار مالی با توجه به اثرات تعدیل‌کننده سطح فعالیت، نوع صنعت، سودآوری و سرمایه زیست محیطی پرداختند. بدین منظور از میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اطلاعات مالی ۱۲۰ شرکت بورسی طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ به روش حذف سیستماتیک انتخاب و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که جهت‌گیری پایداری زیست محیطی بر ساختار مالی شرکت‌های تحت بررسی تاثیر مثبت دارد. علاوه بر این انجام تحلیل‌های بیشتر نشان داد

که متغیرهای سطح فعالیت، نوع صنعت، سودآوری و سرمایه زیست محیطی، اثرپذیری ساختار مالی از جهت گیری زیست محیطی را به شکل مثبتی تشدید می‌نماید.

احمدی و همکاران (۱۴۰۱) به ارائه چارچوبی جامع از مؤلفه‌های با اهمیت پایداری صنعت بورس ایران به سبب ادغام در استراتژی‌ها، اندازه‌گیری، ارزیابی و گزارشگری عملکرد پایداری پرداختند. به منظور شناسایی مهم‌ترین موضوعات پایداری در صنعت بورس ایران، یافته‌های پژوهش احمدی و همکاران (۱۴۰۱) مبنای نظر گرفته شد که مبتنی بر تحلیل محتوای گزارش‌های پایداری صنعت بورس اوراق بهادار خارج از ایران و مشتمل بر ۳۳ مؤلفه اصلی و ۳۵۲ زیرمؤلفه است. به سبب تدوین یک چارچوب بومی، از مشارکت ۲۱ نفر از متخصصان صنعت برای انطباق مؤلفه‌های پایداری بورس‌های خارجی با توجه به فرهنگ و محیط کشور ایران استفاده شده است. یافته‌های این پژوهش حاکی از اولویت مؤلفه‌های بعد اقتصادی نسبت به سایر ابعاد است. مؤلفه‌های اقتصاد کلان، دولت و سایر مقررات‌گذاران و اعتماد و اطمینان دارای بیشترین اهمیت نسبی در میان کلیه مؤلفه‌ها هستند. همچنین، با توجه به آلاینده‌های شرکت‌های بورس، اولویت نسبی مؤلفه‌های بعد زیست محیطی نسبت به سایر ابعاد در این صنعت کمتر است.

جانو (۲۰۲۳) عملکرد زیست محیطی و سرمایه‌گذاری شرکت‌ها را در تعداد ۴۰۴۴ مشاهده سال-شرکت و در بازه زمانی سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۲۰ در بورس چین تحلیل کردند. نتایج نشان داد که همبستگی منفی بین عملکرد رتبه‌بندی فعالیت‌های زیست محیطی و هزینه سرمایه‌گذاری شرکت‌ها وجود دارد.

جان و همکاران (۲۰۲۲) تاثیر افشای گزارش پایداری بر سرمایه نامشهود را در شرکت‌های بورس چین و در بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۰ را تحلیل کردند. نتایج نشان داد که افزایش سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های زیست محیطی موجب افزایش سرمایه نامشهود می‌شود.

جانو و همکاران (۲۰۲۲) سرمایه نامشهود واحد تجاری بر ارتقا نتایج فعالیت‌های پایداری را در بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۰ تحلیل کردند. نتایج نشان داد هنگامی که محدودیت مالی در شرکت‌ها افزایش می‌یابد، فعالیت‌های زیست محیطی به طرز چشمگیری کاهش می‌یابد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش براساس ماهیت و اهداف پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. از نظر روش جزء تحقیقات پس‌رویدادی است. از نظر نتایج چون برای افراد و سازمان‌ها قابل استفاده است، کاربردی می‌باشد و چون ارتباط بین متغیرها را مشخص می‌نماید از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد.

مدل رگرسیون چندمتغیره جهت آزمون فرضیه

مدل آزمون فرضیه‌های پژوهش حاضر براساس مدل جان و همکاران (۲۰۲۲) به شرح زیر می‌باشد:

مدل رگرسیونی آزمون فرضیه اصلی

$$Y_{it} = \alpha_0 + \beta_1 SSSG_{it} + \beta_2 ffffff_{it} + \beta_3 nree_{it} + \beta_4 RRR\&D_{it} + \beta_5 SSSa_{it} + \beta_6 \epsilon_{it}$$

مدل رگرسیونی آزمون فرضیه‌های فرعی

$$Y_{it} = \alpha_0 + \beta_1 SSSG_{it} + \beta_2 CCSRS_{it} + \beta_3 nrCSRE_{it} + \beta_4 aaaahh_{it} + \beta_5 ffffff_{it} + \beta_6 eeee_{it} + \beta_7 RRR\&D_{it} + \beta_8 SSSa_{it} + \beta_9 \epsilon_{it}$$

تعاریف عملیاتی

تعاریف عملیاتی و نحوه اندازه‌گیری متغیرها به شرح زیر ارائه می‌گردد:

جدول (۱): نحوه اندازه‌گیری متغیرها

متغیر	معادل فارسی (نوع)	نحوه اندازه‌گیری
EGG _{tt}	افشای گزارش پایداری	میانگین افشای گزارش اطلاعات زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی (جان و همکاران، ۲۰۲۲).
Int - P _{tt}	سرمایه نامشهود (وابسته)	دارایی‌های نامشهود بر کل دارایی‌های ابتدای دوره که از گزارش‌های مالی شرکت‌ها در سایت کدال بدست می‌آید (جان و همکاران، ۲۰۲۲).
nn EGG _{tt}	افشای اطلاعات پایداری زیست محیطی (مستقل)	لگاریتم طبیعی افشای تعداد فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شامل بعد زیست محیطی شرکت (جان و همکاران، ۲۰۲۲). که از گزارش‌های مالی شرکت‌ها (گزارش هیئت مدیره به مجمع عمومی و در قسمت اطلاعات مسئولیت اجتماعی) در سایت کدال بدست می‌آید.
CRRS _{tt}	افشای اطلاعات پایداری اجتماعی (مستقل)	لگاریتم طبیعی افشای تعداد فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شامل بعد اجتماعی شرکت؛ که از گزارش‌های مالی شرکت‌ها (گزارش هیئت مدیره به مجمع عمومی و در قسمت اطلاعات مسئولیت اجتماعی) در سایت کدال بدست می‌آید (جان و همکاران، ۲۰۲۲).
CRRE _{tt}	افشای اطلاعات پایداری اقتصادی (مستقل)	لگاریتم طبیعی افشای تعداد فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شامل بعد اقتصادی شرکت؛ که از گزارش‌های مالی شرکت‌ها (گزارش هیئت مدیره به مجمع عمومی و در قسمت اطلاعات مسئولیت اجتماعی) در سایت کدال بدست می‌آید (جان و همکاران، ۲۰۲۲).
<p>برای اندازه‌گیری متغیر گزارش پایداری از چک لیست ارائه شده توسط یوهان و همکاران (۲۰۱۷) استفاده شده است. چک لیست فوق شامل مجموعه‌ای از چند مولفه می‌باشد که هر مولفه شامل چندشاخص در حوزه مسئولیت‌پذیری اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی شرکت بوده و امتیاز هر یک از شاخص‌ها در صورت افشا، برابر با عدد یک و در صورت عدم افشا عدد صفر می‌باشد. پس از بررسی چک لیست فوق در ارتباط با سال شرکت‌های مورد بررسی، در نهایت تعداد شاخص‌های افشاء شده توسط شرکت (مجموعه اقدامات انجام شده و افشاء شده در حوزه مسئولیت‌پذیری اجتماعی) بر کل تعداد شاخص‌های موجود در چک لیست تقسیم شده و در نهایت امتیاز شرکت در زمینه گزارشگری پایداری به عنوان یک کمیت نسبی از رابطه {تعداد اقلام افشاء شده تقسیم بر تعداد کل اقلام قابل افشا} محاسبه می‌گردد (یوهان و همکاران، ۲۰۱۷). در این مطالعه افشای گزارش پایداری شرکت را میانگین افشای اطلاعات زیست محیطی، افشای اطلاعات اجتماعی و افشای اطلاعات اقتصادی تشکیل می‌دهد.</p>		
متغیرهای کنترلی	معادل فارسی (نوع)	نحوه اندازه‌گیری
	وجه نقد	لگاریتم طبیعی وجه نقد پایان دوره که از گزارش‌های مالی شرکت‌ها در سایت کدال بدست می‌آید. (جان و همکاران، ۲۰۲۲). {خالص جریان نقدی = جریان نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی و سرمایه‌گذاری و تامین مالی}
roft _{tt}	سود خالص	لگاریتم طبیعی سود خالص پس از کسر مالیات که از گزارش‌های مالی شرکت‌ها در سایت کدال بدست می‌آید (جان و همکاران، ۲۰۲۲).
bbb _{tt}	بدهی‌ها	لگاریتم طبیعی کل بدهی‌ها که از گزارش‌های مالی شرکت‌ها در سایت کدال بدست می‌آید (جان و همکاران، ۲۰۲۲).
RR&D _{tt}	هزینه تحقیق و توسعه	لگاریتم طبیعی هزینه تحقیق و توسعه که از گزارش‌های مالی شرکت‌ها در سایت کدال بدست می‌آید (جان و همکاران، ۲۰۲۲).
hhrr _{eh}	سهامداران عمده	لگاریتم طبیعی درصد سهامداران عمده شرکت که از گزارش‌های مالی

شرکت‌ها در سایت کدال بدست می‌آید. (جان و همکاران، ۲۰۲۲).		
--	--	--

چک لیست یوهان و همکاران (۲۰۱۷) به صورت جدول زیر تعریف شده است. در شرکت‌هایی که از ایزو ۱۴۰۰۱ بهره گرفته‌اند این چک لیست بر پایه مستندات شرکت قابل استخراج بوده و در سایر شرکت‌ها باید با همکاری کارشناسان ذیربط احراز هریک از موارد مورد بررسی و امتیازدهی گردد.

جدول (۲): چک لیست ارزیابی گزارشگری پایداری

مؤلفه	مؤلفه شاخص‌ها (اقدامات قابل انجام در حوزه مسئولیت اجتماعی)
اجتماعی	سرمایه‌گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیت‌های جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی / دعاوی حقوقی، فعالیت‌های مذهبی/ فرهنگی.
زیست محیطی	کنترل آلودگی، جلوگیری از خسارت زیست محیطی، بازیافت یا جلوگیری از ضایعات، حفظ منابع طبیعی، تحقیق و توسعه، سیاست زیست محیطی.
اقتصادی	توسعه محصول / سهم بازار، کیفیت محصول، توقف تولید و سایر محصولات و خدمات، تعداد کارکنان، حقوق ماهانه/پاداش نقدی و مزایا، سهام تحت تملک کارکنان، بازنشستگی و مزایای پایان خدمت، سلامتی و ایمنی در محیط کار، برنامه‌های آموزش و توسعه کارکنان، ورزشی و رفاهی، وام یا بیمه کارکنان، روحیه و ارتباطات کارکنان، سلامتی مشتریان، شکایت / رضایت‌مندی مشتریان، سیاست پرداخت دیرتر برای مشتریان خاص، تدارک تسهیلات و خدمات پس از فروش، پاسخ‌گویی به نیاز مشتریان و سایر مشتریان.

جامعه آماری

جامعه‌ی آماری مطالعه حاضر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشند، بنابراین نمونه‌هایی از یک جامعه‌ی محدود هستند که طی بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ فعالیت داشته باشند. فرآیند غربالگری شرکت‌های عضو نمونه آماری در بازه زمانی مذکور به شرح جدول زیر ارائه می‌شود:

جدول (۳): فرآیند غربالگری شرکت‌های عضو جامعه آماری

تعداد شرکت	شرح
۵۲۰	تعداد کل شرکت‌های عضو بورس تهران در پایان سال ۱۴۰۰
-	شرکت‌هایی که طی بازه زمانی پژوهش حاضر در بورس تهران عضویت نداشته‌اند
۱۱۰	شرکت‌هایی که دارای سال مالی منتهی به پایان ۲۹ اسفند نبوده‌اند
۹۸	شرکت‌هایی که داده‌های لازم برای محاسبه متغیرها در آن‌ها در دسترس نبوده است
۱۰۳	شرکت‌هایی از نوع تامین‌کننده‌ی مالی، سرمایه‌گذاری و بیمه‌ای
۸۹	تعداد کل شرکت‌های نمونه آماری
۱۲۰	

آمار توصیفی

آمار توصیفی به مجموعه اقدام‌هایی اطلاق می‌شود که برای تنظیم و طبقه‌بندی داده‌ها و محاسبه برخی شاخص‌های آماری از قبیل میانگین و میانه و ... صورت می‌گیرد. مهمترین شاخص‌های مرکزی یک توزیع، میانگین و میانه و مهمترین شاخص پراکندگی آن واریانس می‌باشد که در عمل برای تشخیص میزان پراکندگی از جذر مقدار واریانس یعنی انحراف معیار استفاده می‌کنیم. به وسیله این مشخصات می‌توان دید کلی در مورد مقادیر هر یک از متغیرها بدست آورد. متغیرهای تحقیق بر مبنای استفاده از شاخص‌های آماری مرکزی، پراکندگی توصیف شده است. شاخص‌های آماری

محاسبه شده در این جدول شامل میانگین، میانه، انحراف معیار، کمترین و بیشترین، چولگی و کشیدگی است که در جدول ۴ به شرح زیر ارائه گردیده است:

جدول (۴): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	معادل فارسی	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
EGG _{tt}	گزارش پایداری	۸۴۰	۱۰/۹۸	۱۰/۸۳	۱۸/۱۷	۳/۹۸	۲/۰۷	۰/۱۹	۳/۳۲
Int_aap _{tt}	سرمایه نامشهود	۸۴۰	۰۳/۱۴	۹۵/۱۳	۱۹/۰۶	۱۰/۸۵	۱/۴۶	۰/۵۶	۳/۳۸
nrEGG _{tt}	ابعاد زیست محیطی	۸۴۰	۷۷/۹	۷۵/۹	۱۷/۲۸	۲/۶۳	۲/۴۴	۰/۰۹	۳/۱۱
CRRS _{tt}	ابعاد اجتماعی	۸۴۰	۳۷/۱۳	۱۳/۱۳	۱۹/۴۹	۸/۲۲	۲/۰۰	۰/۴۳	۳/۱۳
CRRE _{tt}	ابعاد اقتصادی	۸۴۰	۸۰/۹	۶۱/۹	۱۴/۷۷	۱/۰۹	۱/۷۷	۰/۰۴	۳/۷۴
aash _{tt}	وجه نقد	۸۴۰	۴۴/۱۰	۳۰/۱۰	۱۶/۱۶	۵/۵۴	۱/۷۹	۰/۳۲	۳/۲۱
profft _{tt}	سود خالص	۸۴۰	%۶۷/۱۱	%۷۵/۱۱	%۱۷/۲۶	%۱/۰۹	۱/۸۵	۰/۳۷-	۴/۴۵
bbb _{tt}	بدهی‌ها	۸۴۰	۱۴/۲۵	۱۴/۱۵	۲۰/۱۵	۱۰/۶۱	۱/۵۹	۰/۶۷	۳/۸۴
RR&D _{tt}	هزینه تحقیق و توسعه	۸۴۰	۱۳/۰۷	۱۲/۹۰	۱۸/۸۴	۶/۷۳	۱/۶۱	۰/۴۲	۳/۸۷
hhre_hodda _{tt}	سهامداران بزرگ	۸۴۰	۳/۲۳	۳/۱۵	۶/۳۰	۲/۹۴	۱/۴۹	۲/۶۷	۱۲/۳۸

همان‌طور که در جدول (۴) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش مشاهده می‌شود، میانگین اصلی‌ترین شاخص مرکزی بوده و متوسط داده‌ها را نشان می‌دهد. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است که نشانه میانگین دو عدد زوج وسط نمونه آماری می‌باشد. پارامترهای پراکندگی معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده‌ها با یکدیگر یا میزان پراکندگی آن‌ها نسبت به میانگین است. از جمله مهمترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر نشان‌دهنده میزان پراکندگی متغیرها نسبت به میانگین است. ضریب چولگی و کشیدگی از پارامترهای پراکندگی هستند. ضریب چولگی بیانگر تقارن توزیع و ضریب کشیدگی نیز نشان‌دهنده بلندای توزیع در مقایسه با توزیع نرمال است که در صورت نرمال بودن بودن توزیع باید این ضریب به سمت صفر میل نماید. نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش با نتایج آمار توصیفی پژوهش شاه بداعی و همکاران (۱۴۰۲)، فرح آبادی و همکاران (۱۴۰۲) و ممبئی و همکاران (۱۴۰۱) مطابقت دارد.

آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

مانایی متغیرهای پژوهش به این معناست که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کورایانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است. برای این‌که نتایج برآورد یک رگرسیون، کاذب نباشد می‌بایست تمام متغیرهای مستقل و وابسته، در سطح (یعنی بدون تفاضل گیری) پایا باشد. لذا در این تحقیق برای اطمینان از مانا بودن متغیرها و کاذب نبودن رگرسیون از آزمون لوین، لین و چو استفاده شد که نتایج آن در جدول (۵) ارائه گردیده است. تست مفروضات زیر در مورد مانایی داده‌ها نتیجه‌گیری می‌شود:

H0: ریشه واحد وجود دارد (سری مورد نظر مانا نیست).
H1: ریشه واحد وجود ندارد (سری مورد نظر مانا است).

جدول (۵): نتایج آزمون مانایی (لوین، لین و چو^۱) برای متغیرهای مدل

متغیر	معادل فارسی	آماره آزمون	سطح معنی داری	مانا/نامانا
EGG _{tt}	گزارش پایداری	-۲۷/۸۵	۰/۰۰۰	مانا
Int _aap _{tt}	سرمایه نامشهود	-۳۲/۰۸	۰/۰۰۰	مانا
nrEGG _{tt}	افشای اطلاعات پایداری زیست محیطی	-۲۰/۱۰	۰/۰۰۰	مانا
CRRS _{tt}	افشای اطلاعات پایداری اجتماعی	-۳۱/۳۸	۰/۰۰۰	مانا
CRRE _{tt}	افشای اطلاعات پایداری اقتصادی	-۳/۳۴	۰/۰۰۰	مانا
aash _{tt}	وجه نقد	-۲۰/۷۹	۰/۰۰۰	مانا
profft _{tt}	سودخالص	-۶۲/۰۶۱	۰/۰۰۰	مانا
bbb _{tt}	بدهی‌ها	-۳۰/۲۱	۰/۰۰۰	مانا
RR&D _{tt}	هزینه تحقیق و توسعه	-۱۳/۵۵	۰/۰۰۰	مانا
hh __hoddr _{tt}	سهامداران عمده	-۳۲/۱۰	۰/۰۰۰	مانا

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود چون مقدار سطح معنی دار کمتر از ۵٪ بوده است کل متغیرهای مستقل در سطح پایا بوده‌اند. بنابراین در نتایج آزمون‌ها دچار رگرسیون کاذب نمی‌شویم.

تخمین مدل پژوهش

تعیین مدل مناسب برای تخمین مدل رگرسیون

با توجه به این که داده‌های مورد تحقیق از نوع داده‌های ترکیبی می‌باشد، برای انتخاب بین روش‌های داده‌های تابلویی و داده‌های تلفیقی از آزمون چاو(اف لیمر) استفاده می‌شود. نتایج این آزمون در جدول ۷ ارائه شده است. در این آزمون فرض صفر یکسان بودن عرض از مبدا (داده‌های تلفیقی) در مقابل فرض مخالف ناهمسانی عرض از مبداها (رویدادهای تابلویی) قرار می‌گیرد. فرض صفر و فرض مقابل برای آزمون چاو به شرح زیر می‌باشد:
H0: روش داده‌های تلفیقی (نمی‌توان در تخمین از روش پنل دیتا استفاده شود).
H1: روش داده‌های تابلویی (پانل دیتا).

جدول (۶): نتایج آزمون چاو

مدل	فرض آماری	آزمون	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
مدل فرضیه	H0: تمام عرض از مبداها باهم برابرند	چاو (اف لیمر)	۳/۹۶۰	۰/۰۰۰	رد فرض H0 (مدل پنل دیتا)

برای رد فرض صفر و تایید استفاده از پانل دیتا می‌بایست سطح معنی داری کمتر از ۵٪ باشد. همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود سطح معنی داری آزمون چاو کمتر از ۵٪ محاسبه شد با اطمینان ۰/۹۵ امکان برآورد مدل با استفاده از روش پانل دیتا با توجه به این که فرض صفر آزمون چاو مبنی بر برابری عرض از مبداها رد شد، در ادامه به منظور تشخیص وجود اثرات ثابت یا وجود اثرات تصادفی از آزمون هاسمن استفاده می‌شود.

¹ Levin, Lin & Chu t

آزمون هاسمن

نتیجه آزمون فوق در جدول ۸ ارائه شده است. فرض صفر و فرض مقابل برای آزمون هاسمن به شرح زیر می باشد:

H0: روش اثرات تصادفی

H1: روش اثرات ثابت

جدول (۷): نتایج آزمون هاسمن

مدل	فرض آماری	آزمون	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
مدل فرضیه	H0: روش اثرات تصادفی	هاسمن	۲/۹۵۷	۰/۰۰۰	رد فرض H0 (اثرات ثابت)

همانطور که در جدول ملاحظه می شود سطح معنی داری آزمون هاسمن کمتر از ۵٪ محاسبه شده، لذا فرض صفر رد می گردد و در تخمین از اثرات ثابت استفاده می شود.

آزمون فرضیه های پژوهش

جدول (۸): مدل رگرسیونی آزمون فرضیه اصلی پژوهش

$nln \text{ aap}_{it} = \alpha_0 + \beta_1 nEGG_{it} + \beta_2 nprofit_{it} + \beta_3 nbbb_{it} + \beta_4 nRR\&D_{it} + \beta_5 nhhr_e \text{ hoddr}_{it} + \varepsilon_{it}$					
متغیر	معادل فارسی	ضریب متغیر	مقدار ضریب رگرسیونی	آماره t	سطح معنی داری
EGG _{it}	افشای گزارش پایداری	1	۱/۴۴۶۶۸۷۸	۱/۲۶۶۸۲۸	۰/۲۰۵۹
profit _{it}	سود خالص	222	۳/۵۹۰۰۰	۱/۹۳۴۳۴۲	۰/۰۵۳۵
bbb _{it}	بدهی ها	333	۱/۱۱۸۴۵	۰/۹۸۰۴۳۳	۰/۳۲۷۲
RR&D _{it}	هزینه تحقیق و توسعه	444	۷/۰۷۷۸۹	۱/۰۷۵۳۳۵	۰/۲۸۲۶
hhr_e hoddr _{it}	سهامداران عمده	555	۰/۷۲۱۴۸۹	۰/۱۷۳۲۹۱	۰/۸۶۲۵
عرض از مبدا	-	000	-۵/۶۷۴۱۷۲	-۰/۲۸۳۱۶۷	۰/۷۷۷۱
ضریب تعیین			۰/۸۲		
ضریب تعیین تعدیل شده			۰/۸۱		
دوربین واتسون			۲/۳۲		
آماره F			۲۵۷/۵۴۵		
سطح معنی داری			۰/۰۰۰		

همانطور که در جدول فوق مشاهده می شود مقدار p-value مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون می باشد برابر با ۰/۰۰۰ بوده و حاکی از آن است که مدل معنی دار می باشد. همچنین آزمون دوربین واتسون رابطه فوق عدد بین ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد که مناسب است و نشان دهنده مورد پذیرش بودن فرض نبود خود همبستگی است. همچنین با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده کل مدل که برابر با ۰/۸۱ درصد است، می توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترلی تحقیق بیش از ۰/۸۱ تغییرات متغیر وابسته را توضیح می دهند.

تحلیل فرضیه اصلی پژوهش

افشای گزارشگری پایداری بر سرمایه نامشهود اثر معناداری دارد.

با توجه به سطح معنی داری (sig) متغیر افشای گزارشگری پایداری که برابر با ۰/۲۰ می باشد بنابراین فرضیه اصلی یعنی افشای گزارشگری پایداری بر سرمایه نامشهود اثر معناداری ندارد و فرضیه اصلی پژوهش با سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده است.

جدول (۹): مدل رگرسیونی آزمون فرضیه های فرعی پژوهش

$p_{it} = \alpha_0 + \beta_1 nrE_{it} + \beta_2 nrCRR_{it} + \beta_3 nrRRE_{it} + \beta_4 nrash_{it} + \beta_5 nrproft_{it} + \beta_6 nrbb_{it} + \beta_7 nrRR\&D_{it} + \beta_8 nrhhrr_hoddr_{it} + \varepsilon_{it}$					
متغیر	معادل فارسی	ضریب متغیر	مقدار ضریب رگرسیونی	آماره t	سطح معنی داری
EGG _{it}	اطلاعات پایداری زیست محیطی	111	-۰/۰۱۵۷۸۹	-۲/۰۷۷۱۳۴	۰/۰۳۸۵
CRR _{it}	اطلاعات پایداری اجتماعی		۰/۰۱۲۸۵۳	۱/۴۲۷۰۰۱	۰/۱۵۴۴
RRE _{it}	اطلاعات پایداری اقتصادی	333	-۰/۰۱۲۰۹۷	-۱/۴۹۶۶۰۴	۰/۱۳۵۳
aash _{it}	وجه نقد	444	۰/۰۹۴۹۵۵	۷/۵۸۲۰۱۱	۰/۰۰۰
ro _{it}	سود خالص	555	۰/۱۲۰۰۲۶	۹/۹۵۷۳۶۸	۰/۰۰۰
tt	بدهی ها	666	۰/۷۲۷۰۶۰	۵۲/۴۵۶۹۴	۰/۰۰۰
RR& _{it}	هزینه تحقیق و توسعه	777	-۰/۰۰۴۱۸۸	-۰/۴۹۱۵۰۱	۰/۶۲۳۱
hhrr_e_hoddr _{it}	سهامداران عمده	888	-۰/۰۰۳۷۴۸	-۰/۱۳۸۱۸۳	۰/۱۸۹۰۲
عرض از		000	۱/۵۳۳۷۴۲	۷/۵۸۰۵۷۴	۰/۰۰۰
		ضریب تعیین	۰/۹۶۴		
		ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۹۶۳		
		دوربین واتسون	۱/۷۱		
آماره		F۱۲۶۸/۶۷۱			
سطح معنی داری		۰/۰۰۰			

همانطور که در جدول فوق (۹) مشاهده می شود p-value مربوط به آماره F مقدار که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون می باشد برابر با ۰/۰۰۰ بوده و حاکی از آن است که مدل معنی دار می باشد. همچنین آزمون دوربین واتسون رابطه فوق عدد بین ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد که مناسب است و نشان دهنده مورد پذیرش بودن فرض نبود خود همبستگی است. همچنین با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده کل مدل که برابر با ۰/۹۶ درصد است، می توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترلی تحقیق بیش از ۰/۹۶ تغییرات متغیر وابسته را توضیح می دهند.

تحلیل فرضیه های فرعی پژوهش

۱- افشای ابعاد زیست محیطی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد.

نتیجه آزمون

با توجه به سطح معنی داری (sig) متغیر افشای ابعاد زیست محیطی که برابر با ۰/۰۳ می باشد بنابراین فرضیه اول پژوهش با سطح اطمینان ۹۵٪ تایید شده و نوع ارتباط آن به صورت منفی می باشد بدین معنی که افشای ابعاد زیست محیطی بر سرمایه نامشهود تاثیر منفی و معناداری دارد.

۲- افشای ابعاد اجتماعی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد.

نتیجه آزمون

با توجه به سطح معنی‌داری (sig) متغیر افشای ابعاد زیست محیطی که برابر با ۰/۱۵ می‌باشد بنابراین فرضیه دوم پژوهش با سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده بدین معنی که افشای ابعاد اجتماعی بر سرمایه نامشهود شرکت‌ها تاثیری ندارد. ۳- افشای ابعاد اقتصادی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد.

نتیجه آزمون

با توجه به سطح معنی‌داری (sig) متغیر افشای ابعاد اقتصادی که برابر با ۰/۱۳ می‌باشد بنابراین فرضیه سوم پژوهش با سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده بدین معنی که افشای ابعاد اقتصادی بر سرمایه نامشهود شرکت‌ها تاثیری ندارد.

جدول (۱۰): خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌ها

نتایج	فرضیه
رد	فرضیه اصلی: افشای گزارشگری پایداری بر سرمایه نامشهود اثر معناداری دارد.
	فرضیه‌های فرعی:
تایید	۱- افشای ابعاد زیست محیطی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد.
رد	۲- افشای ابعاد اجتماعی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد.
رد	۳- افشای ابعاد اقتصادی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در فرضیه اصلی پژوهش بیان شد که افشای گزارش پایداری بر سرمایه نامشهود، اثر معناداری دارد. با توجه به سطح معنی‌داری (sig) متغیر افشای گزارشگری پایداری که برابر با ۰/۲۰ می‌باشد بنابراین فرضیه اصلی یعنی افشای گزارشگری پایداری بر سرمایه نامشهود اثر معناداری ندارد و فرضیه اصلی پژوهش با سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده است. در گذشته، بیشتر شرکت‌ها چنین فرض می‌کردند که مسئولیت آن‌ها تنها محدود به افشای اطلاعات عملکرد مالی یا اطلاعات کمی در راستای تمرکز اصلی بر حداکثرسازی سود است؛ بنابراین، شرکت‌ها به مسائل مربوط به افشای زیست محیطی و اجتماعی و نظام راهبری توجه کافی نداشتند؛ زیرا این دسته از اطلاعات، موضوعات غیرمالی بودند؛ اما در حال حاضر، سازوکار تغییر کرده و گزارشگری غیرمالی در حال افزایش است؛ در نتیجه، شرکت‌ها، سهامداران و ذینفعان متوجه‌اند که این مسائل در نهایت به ثبات و دوام کلی آن‌ها در بلندمدت تاثیر می‌گذارد. در سال‌های اخیر توجه نهادهای دانشگاهی نیز به موضوع پایداری افزایش یافته است؛ به طوری که مقالات منتشرشده در این زمینه بیان‌کننده این موضوع است. علاوه بر این، به نظر می‌رسد آگاهی سازمان‌ها نیز نسبت به اهمیت فعالیت‌های تجاری پایدار افزایش یافته است.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی پژوهش

حاضر با نتایج پژوهش عبدی و همکاران (۱۳۹۸) مطابقت دارد.

- در فرضیه اول بیان کردیم که افشای ابعاد زیست محیطی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد.

با توجه به سطح معنی‌داری (sig) متغیر افشای ابعاد زیست محیطی که برابر با ۰/۰۳ می‌باشد، بنابراین فرضیه اول پژوهش با سطح اطمینان ۹۵٪ تایید شده و نوع ارتباط آن به صورت منفی می‌باشد، بدین معنی که افشای ابعاد زیست محیطی بر سرمایه نامشهود تاثیر منفی و معناداری دارد.

امروزه شرکت‌ها برای بقا در عرصه رقابت، علاوه بر حفظ توان مالی، لازم است مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی خود و تاثیرات آن را بر جامعه را مد نظر قرار دهند و در این زمینه، اطلاعات خود را افشاء کنند. به طوری که همه ذینفعان از آن اطلاعات در تصمیم‌گیری‌های خود، استفاده کنند (ضیا و همکاران، ۱۳۹۹). از دیدگاه تاریخی، توسعه و تمرکز گزارشگری با محوریت پایداری دارای روند تکاملی است. به گونه‌ای که در دهه ۱۹۷۰ میلادی گزارشگری مالی

سنتی در کشورهای غربی در برخی از مواقع با گزارش‌های اجتماعی اضافی تکمیل می‌شد و در دهه ۱۹۷۰ میلادی این تمرکز به سمت موضوع‌های زیست محیطی، از قبیل تولید ضایعات و آلودگی سوق پیدا کرد و بیشتر جایگزین اولویت گزارشگری اجتماعی شد. در پایان دهه ۱۹۹۰ میلادی توجه هم زمان به ابعاد زیست محیطی و اجتماعی در یک گزارش سبب شد گزارشگری آن مجزا از گزارش‌های مالی سنتی مطرح شود. این روند همگام با توسعه و تدوین استانداردهای داوطلبانه از طریق الگوی گزارشگری جهانی بوده است که امروزه استاندارد جهانی برای گزارشگری پایداری در نظر گرفته می‌شود (پرینی و همکاران، ۲۰۰۶). نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول با نتایج پژوهش جاثو (۲۰۲۳) مطابقت دارد.

- در فرضیه دوم بیان شد که افشای ابعاد اجتماعی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد. با توجه به سطح معنی‌داری (sig) متغیر افشای ابعاد زیست محیطی که برابر با ۰/۱۵ می‌باشد بنابراین فرضیه دوم پژوهش با سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده بدین معنی که افشای ابعاد اجتماعی بر سرمایه نامشهود شرکت‌ها تاثیری ندارد. با رشد و توسعه بازار سرمایه و تقاضا و پاسخ‌خواهی ذینفعان واحد تجاری جهت ارائه اطلاعات مالی و غیرمالی، انتقادهای فراوانی به گزارشگری مالی سنتی در ناکارآمدی در ارزیابی گذشته و آینده کسب و کارها وارد شده است (اشرف طالش و همکاران، ۱۴۰۰). امروزه جایگاه واحدهای تجاری در اجتماع، تغییرات بسیار زیادی کرده است. انتظار می‌رود واحدهای تجاری نه تنها به فکر افزایش سود خود باشند، بلکه در مقابل اجتماع نیز پاسخ‌گو و برای جامعه در تعامل با آن مفید باشند؛ بنابراین یک ارتباط دوطرفه بین واحد تجاری و اجتماع وجود دارد (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۹۸).

مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها باعث کاهش نامتقارنی اطلاعات و رعایت حقوق همه گروه‌های ذینفع خواهد شد. اعمال رویه‌های اخلاقی در تهیه گزارش‌های مالی و رعایت قوانین و مقررات، کیفیت اطلاعات را بالا برده و موجب تصمیم‌گیری بهینه سرمایه‌گذاران می‌شود. با توجه به این که عملکرد اقتصادی شرکت تحت تأثیر عملکرد اجتماعی آن قرار می‌گیرد لازم است مدیران شرکت‌ها برای ایجاد ارزش و بیشینه کردن ثروت سهامداران در راستای حفظ منافع کلیه ذینفعان و کاهش هزینه‌های نمایندگی، متعهد به ایفای وظایف مسئولیت‌پذیری اجتماعی باشند (واعظ و همکاران ۱۳۹۷). نتایج آزمون فرضیه دوم با نتایج ممینی و همکاران (۱۴۰۱) مطابقت دارد.

- در فرضیه سوم بیان کردیم که افشای ابعاد اقتصادی بر سرمایه نامشهود تاثیر دارد. با توجه به سطح معنی‌داری (sig) متغیر افشای ابعاد اقتصادی که برابر با ۰/۱۳ می‌باشد بنابراین فرضیه سوم پژوهش با سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده بدین معنی که افشای ابعاد اقتصادی بر سرمایه نامشهود شرکت‌ها تاثیری ندارد. تعهدات اقتصادی اولین و مهمترین بعد مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. چرا که شرکت‌ها برای بقا و پایداری باید درآمد داشته باشند و سود کسب کنند به عبارت دیگر، سازمان‌های تجاری باید بتوانند خود را حفظ کنند که تنها راه ممکن، سودآوری و توانایی ایجاد انگیزه برای سهامداران و سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری و داشتن منابع کافی برای ادامه فعالیت است. بر این اساس، جامعه سازمان‌های تجاری را مؤسساتی می‌داند که کالا و خدمات مورد نیاز را تولید و به فروش می‌رسانند. شرکت‌هایی که در حوزه اقتصادی و مالی موفق نیستند، از تجارت خارج می‌شوند و توانایی اجرای همه مسئولیت‌های خود را نخواهد داشت. بنابراین، مسئولیت اقتصادی الزامی اولیه و اساسی است که در یک دنیای تجاری و رقابتی باید برآورده شود. (واعظ و همکاران ۱۳۹۷). نتایج آزمون فرضیه سوم با نتایج پژوهش جلیلی و حسنی دهکا (۱۴۰۰) مطابقت دارد.

پیشنهاد‌های کاربردی

پیشنهاد براساس فرضیه اصلی

– پیشنهاد کلی درباره یافته‌های این پژوهش این است که نهادها با همکاری یکدیگر می‌توانند در وهله اول، نهاد مسئول موضوع پایداری را مشخص کنند، سپس باید چارچوب مفهومی و استانداردها و اصول پایداری به صورت رسمی در کشور تدوین و ترجمه شوند. در ادامه باید نهاد و مرجع ارزیابی گزارش‌های پایداری نیز مشخص شود.

پیشنهاد براساس فرضیه اول

– به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود ضمن درک مفهوم امتیاز زیست محیطی شرکت در تصمیمات ارزیابی و سرمایه‌گذاری خود به آن توجه نمایند.

پیشنهاد براساس فرضیه دوم

– به تحلیلگران پیشنهاد می‌شود در ارزیابی شرکت‌ها موضوعات مربوط به شاخص‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی و به ویژه کارآمدی عملکرد زیست محیطی را مد نظر قرار دهند.

پیشنهاد براساس فرضیه سوم

– تعهد و الزام شرکت‌ها به رعایت ملاحظات زیست محیطی و مسئولیت اجتماعی و در نظر گرفتن رفاه جامعه می‌تواند آثاری مانند نیک‌نامی و بهبود جایگاه اجتماعی و اعتماد جامعه را به دنبال داشته باشد که سرانجام به شناسایی فرصت‌های جدید و حفظ و گسترش سهم از بازار در وضعیت رقابتی را منجر خواهد شد.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

برای پژوهش‌های آتی نیز به پژوهشگران توصیه می‌شود که به بررسی دیدگاه خبرگان و مدیران زیست محیطی و اجتماعی درباره موانع ارائه خدمات درست زیست محیطی و نیازسنجی گزارشگری مالی و غیرمالی زیست محیطی از سوی مدیران و بررسی نارسایی‌های حرفه‌ای‌وفنی فعالیت‌های گزارشگری مالی و غیرمالی زیست محیطی (گزارشگری پایداری شرکت) از دیدگاه خبرگان (اساتید رشته‌های محیط زیست و منابع طبیعی) در دانشگاه‌ها بپردازند.

محدودیت‌ها

در انجام پژوهش حاضر، محدودیت‌هایی وجود دارد که ممکن است بر نتایج پژوهش تاثیرگذار باشد:

۱- برخی شرایط اقتصادی و سیاسی و اجتماعی به خصوص تورم و شرایط فرهنگی و نبود استاندارد گزارش پایداری خارج از دسترس پژوهشگر است و ممکن است بر نتایج پژوهش موثر باشند.

۲- در امتیازدهی به شاخص‌های پایداری، در صورت استفاده از چک لیست‌های مختلف، ممکن است نتایج پژوهش متفاوت باشد.

منابع

- ✓ ممبئی، پری، خدادادی، ولی، محمودی، علی، جرجرزاده، علیرضا، کعب عمیر، احمد، (۱۴۰۱)، ارزیابی کارکردهای گزارشگری پایدار تحت وجود ساختارهای هولوگرافیک شرکت‌های بازار سرمایه، توسعه و سرمایه.
- ✓ فرح آبادی، مسعود، حیدرپور، فرزانه، جهانشاد، آریتا، (۱۴۰۲)، جهت گیری پایداری زیست محیطی و ساختار مالی؛ اثرات تعدیل‌کننده سطح فعالیت، نوع صنعت، سودآوری و سرمایه زیست محیطی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۱۲، شماره ۴۶، صص ۲۴۵-۲۵۸.
- ✓ شاه بداعی، راحله، مرادی، مجید، گرجی زاده، داود، (۱۴۰۲)، تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اقتصاد مالی، دوره ۱۷، شماره ۶۲، صص ۱۵-۳۴.

- ✓ ضیا، فرناز، وکیلی فرد، حمیدرضا، صراف، فاطمه، (۱۳۹۹)، تاثیر گزارشگری پایداری بر کاهش عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، حسابداری مدیریت، دوره ۱۳، شماره ۴۶، صص ۱۲۱-۱۳۵.
- ✓ عبدی، مصطفی، کردستانی، غلامرضا، رضازاده، جواد، (۱۳۹۸)، طراحی الگوی منسجم گزارشگری پایداری شرکت‌ها، پژوهش‌های حسابداری مالی، دوره ۴، شماره ۱۱، صص ۲۳-۴۴.
- ✓ احمدی، شیما، رحمانی، علی، حسینی، سید علی، همایون، سعید، (۱۴۰۱)، چارچوب شناسایی مؤلفه‌های با اهمیت پایداری در صنعت بورس با استفاده از رویکرد تحلیل سلسله‌مراتبی فازی، پژوهش‌های حسابداری مالی، دوره ۲، شماره ۱۴، صص ۲۷-۶۲.
- ✓ پورخانی ذاکله بری، مظفر، جهانشاد، آزیتا، (۱۴۰۰)، ارائه الگو برای افشای پایداری شرکتی و ارزیابی عوامل مرتبط با تئوری مشروعیت بر گزارشگری آن، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۱۷۷-۲۰۴.
- ✓ حسنی‌دهکا، فاطمه، جلیلی، آرزو، (۱۴۰۰)، حاکمیت شرکتی، ساختار سرمایه و حسابداری مسئولیت اجتماعی و محیط زیست، مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری، دوره ۷، شماره ۳۰، صص ۳۳۰-۳۳۴.
- ✓ اخترشناس، داریوش، خدای‌پور، احمد، پورحیدری، امید، (۱۳۹۹)، تدوین مدل عوامل مؤثر بر پایداری شرکتی در ایران، مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۷، شماره ۶۵، صص ۱۷۵-۲۰۱.
- ✓ Gao, J., Li, J., & Luo, Y. (2022). "Does the enterprise's choice of intangible capital help to promote its ESG score?." *Frontiers in Environmental Science*, 13(80), 100-115.
- ✓ Gao, S. (2023). "ESG Performance and Capital Investment." *Academic Journal of Management and Social Sciences*, 2(1), 119-123.
- ✓ Jun, W., Shiyong, Z., & Yi, T. (2022). "Does ESG disclosure help improve intangible capital? Evidence from A-share listed companies." *Frontiers in Environmental Science*, 10(8), 48-58.
- ✓ Khanchel, I., & Lassoued, N. (2022). "ESG disclosure and the cost of capital: is there a ratcheting effect over time?." *Sustainability*, 14(15), 29-37.
- ✓ Reboredo, J. C., & Sowaity, S. M. (2021). "Environmental, social, and governance information disclosure and intellectual capital efficiency in Jordanian listed firms." *Sustainability*, 14(1), 11-15.
- ✓ Perrini, F.; Rossi, G.; and B. Rvetta. (2006). "Does Ownership Structure Affect Performance? Evidence from the Italian Market." *Corporate Governance*, Vol. 16(4), 312-325.